

סוגיות עכשוויות באמנות המערכה

בין הקטבים

"עם כלביא" - גיליון מיוחד

אתר העשרת האורניום במרחב נתנז

אתר ההעשרה הגדול באיראן.
אתר זה מתאים להעשרה לרמה צבאית.

מרחב תת-קרקעי
מכיל אולם העשרה תת-קרקעי
בעל מספר קומות ובו
צנטריפוגות, חרדי חשמל
ותשתיות תומכות ניספות.

מרכז דדו
לחשיבה צבאית
בין-תחומית

מאמרי הגיליון
זמינים לקריאה גם
באתר מרכז דדו

הקדמת העורכים

מבצע "עם כלביא" מהווה את שיאו של העימות הישיר בין ישראל לאיראן שראשיתו בעימות עקיף ארוך שנים בלבנון, כאשר קו פרשת המים היה מלחמת לבנון השנייה כנגד חזבאללה שהתגלתה כדיוויזיה קדמית איראנית והמשכו במערכה בין המלחמות (מב"ם) בסוריה תחת שלטון אסד, כנגד כוח קודס והתבססות איראן באזור. המבצע, שקדמו לו שתי תקיפות משמעותיות באיראן במהלך מלחמת "חרבות ברזל", הוא גם בחזקת נקודת תפנית במאמץ מתמשך של עשרות שנים מצד ישראל למנוע מאיראן להשיג נשק גרעיני. הפגיעה המסתמנת, נכון לכתיבת שורות אלה, במרכיבי הליבה הנותרים של אסטרטגיית הביטחון של איראן – פרויקט הגרעין הטילאות והתע"ש הצבאי של איראן, משלימה במידה רבה את הישגיה של ישראל נגד שלוחי ובעלי בריתה של איראן בעזה ובלבנון במסגרת מלחמת 'חרבות ברזל' במהלך השנתיים האחרונות.

במזרח התיכון מתהווה אפוא מאזן כוחות חדש. מבחינה זו, המבצע באיראן מהווה ביטוי לתהליך ארוך שנים של השתנות עמוקה בתפקיד הכוח הצבאי של ישראל במזה"ת – צה"ל פועל גם הרחק מגבולות המדינה ונהנה מחופש פעולה צבאי רחב, עליונות צבאית ביחס לאויבי ישראל והשפעת פעולותיו חורגת מהיבטים צבאיים גרידא.

המבצע עשוי לתרום משמעותית למגמת השינוי בצביונו של המזרח התיכון, מגמה שהואצה ב"הסכמי אברהם" וביתר שאת בעקבות השפעת המלחמה על מאזן הכוחות האזורי. כך, החולשה המסתמנת של איראן ובעלי בריתה עשויה להוביל לכך שלראשונה בהיסטוריה המודרנית של המזה"ת, הקטבים היריבים המרכזיים במזה"ת, ישראל ותורכיה, ובדומה ליתר השחקנים המדינתיים באזור, מצויים תחת מרחב ההשפעה אמריקאי. המזה"ת, בניגוד להערכות שנשמעו בשנים האחרונות, אינו מרחב "פוסט אמריקאי".

לבסוף, ראוי לבחון את המבצע בראי הפרספקטיבה של ההיסטוריה הצבאית של מדינת ישראל. ראשית, בפן הטקטי שכן מדובר במערכה מבוססת תחבולה ששילבה בין הפעלת כוח אווירי (מכלים מאוישים ולא מאוישים), אש מדויקת מן התווך, פעילות סייבר וספקטרום וכן מבצעים התקפיים חשאיים באיראן גופא. בשורת התקפות נפגעו מתקני גרעין, משגרי ומצבורי טילים, מפקדות ומפקדים ובעלי תפקיד בכירים במערכת הביטחון האיראנית. זוהי מערכה יזומה, משולבת,

תחבולנית ומפתיעה, מוטת אוויר ומודיעין ליתרון מובהק על איראן ויש לנתח אותה לעומקה וללמוד אותה, הגם שהמלחמה הבאה תהיה שונה.

שנית, המבצע נגד איראן, מעצמה אזורית שיש הרואים בה חלק ממחנה גלובלי הכולל גם את רוסיה, סין וצפון קוריאה, מהווה את הפעם הראשונה שישאל מצויה בעימות צבאי ישיר עם שחקן מדינתי מאז מלחמת יום כיפור ב־1973. הלחימה המשותפת עם ארה"ב, מהווה את הפעם הראשונה שישאל מצויה בלחימה קואליציונית מאז מלחמת סיני ב־1956. בדומה למבצע "מוקד" ב־1967, גם במבצע הנוכחי, מכת הפתיחה מפתיעה הכתיבה במידה רבה את המשך המאזן בין הצדדים בראשית הלחימה. המבצע אף מגדיר מחדש את אחד המושגים המכוננים של אסטרטגיית הביטחון הלאומי, "דוקטרינת בגין", שיושמה בעבר נגד מאמציהן של סוריה ועיראק להשיג נשק גרעיני.

בימים שלפני המבצע, אושרה הצעת החוק בדבר אסטרטגיית ביטחון לישראל, אולם אין לנו כל ספק שהמבצע, בדומה היבטים נוספים במלחמה, ישפיע רבות על האסטרטגיה שתגובש. הגם שבשלב זה מוקדם להצביע על תכניה של האסטרטגיה העתידית ניתן בשלב זה לכל הפחות כן להצביע על חלק מהשאלות שראוי שישאלו לאור אירועי השנתיים האחרונות – האם נכון להוסיף את המושג מניעה לצד יתר מושגי היסוד הצבאיים (הרתעה, התרעה, הכרעה והתגוננות)? מהו תפקידו העדכני של הכוח הצבאי של ישראל בביטחון הלאומי שלה? ואילו יעדים לאומיים הוא נועד לשרת? האם התמשכות הלחימה הצפויה מצריכה שנחשוב מחדש על השאיפה לקיצור משך המלחמות? ומה המשמעות של פרקי לחימה ממושכים למרכיבים חשובים נוספים של הביטחון הלאומי הישראלי, בדגש על מצב העורף והרווחה הכלכלית במשק.

מאמרי גיליון זה, שכולם נכתבו טרם היציאה למבצע "עם כלביא", קובצו יחדיו במטרה לאפשר להבין בצורה טובה יותר את האירועים האחרונים, שורשיהם וחשיבותם ארוכת הטווח. קריאה מועילה!

סא"ל ד"ר איתי חימיניס
סרן (מיל') גל פרל